

DISSERTATIONIS CRITICO-PHILOLOGICÆ,
QUÆSTIONEM
AN MIRACULA SINT DIVINÆ
MISSIONIS CRITERIA?
EXPLICATURÆ,

PARS II.

QUAM

CONS. AMPL. FAC. PHIL. REG. ACAD. ABOENSIS,
PRÆSIDE

M. HENRICO GABRIELE
PORTHAN,

ELOQUENT. PROF. REG. ET ORD. R. ACAD. LITT. HUM.
HIST. ET ANTIQUITT. MEMBRO,

PRO GRADU

publicæ censuræ modeste submittit

GUSTAVUS GADOLIN,

BOREA-FENNO.

IN AUDIT. MAJ. die XXV^{ta} JUNII
AN. MDCCLXXXIX.

A. M.

Aboæ, Typis Frenckellianis.

DISSERTATIONES CRITICO-PHILOSOPHICAE
QUESTIONEM
AN MIRACULA SINT DIVINE
MISSIONIS CRITERIA
EXPLICATA

PARS II.

QUAM

CONS. AMPL. XAC. PHIL. REG. ACAD. ARDENNENSIS
PRESIDE

M. HENRICO GABRIELE

POPPENHAGEN

PROF. REG. ET ORD. P. ACAD. SITT. BOUM.
HIST. ET ANTIQ. CRISTIANIS.

PRO GRADU

PUBLICA CRITICAE

GUSTAVO GABRIELE

POTERIT

IN ABBAT. S. MARIÆ DE KUNYBURGII

ANNO 1804

A. M.

Abss. Typ. Tischbein.

§. VH.

Absoluta prima historię nostrę parte, eos jam commemorare necesse est, qui de auctoritate divina miraculis auferenda solliciti, horum defensoribus innumeras difficultates molesti crearunt. Perpauci hi, si ad immensam *affirmantium* multitudinem respicias, refragatores, singulos tamen computanti plurimi videntur; justo etiam plus eorum passim esse auctum a quibusdam Zelotis numerum, simul facile largior (a). Ac licet plerisque vel omnibus idem animus fuerit, fundamentum sc. religionis Christianę firmissimum evellendi; tamen pro vel eruditionis amplitudine, vel iudicii acumine, vel animi affectionibus, vel ratione temporis

A

ris

(a) Exempla talis *αιρετικοποιησης* adsunt in *Diction. Philosophico* WALCHII, qui LOCKIUM, velut in *Spinoſe* doctrinam consentientem, arte scil. dissimulandi tectum, Religioni minus favisse; & CLERICUM hypothesin falsam, qua optimum pro Christianismo argumentum turpiter proscinditur (*geschmähbet wird*), commendasse, sinistre interpretatur. Vid. voc. WUNDER.

ris & disciplinæ, vel aduersariorum ingeniis diuersis, varia sibi quique formarunt *consuetudina*, inæqualia fontibus s. principiis, veri specie, subtilitate & ubertate rationum, cæt., magis minusve nostris hominibus accepta, cæt. Qua igitur in varietate, ut certum ordinem scribens observem, a Philosophis veteribus, huic quasi sectæ addictis ordiar, ad recentiorum placita enarranda dein progressurus; ubique cavens, ne plures in hunc censum referam, quam quos jure illuc relatos quisque ut spero concessurus est.

Omnes primum Atheos, quod *miracula non admittant*, reprehensos invenio (b); neque immerito, si *quæ nullam in universa mundi compage causam agnoscant*, qualia sine Deo concipere non licet, *miracula* dicantur. Sed quum nobis signa divinæ missionis quærentibus, ii soli qui Deum non negant, attingendi videantur, divini nominis osiores jam mittimus, Veterum potius de *criterio veritatis* lites, nostræ quæstioni affines, paucis exposituri.

Homines ad eam, quæ maxime ad felicitatem interest, vera a falsis discernendi facultatem sibi comparandam semper promti, primum sine dubio, infantibus similes, sensuum indiciis toti obtemperarunt: Quos autem duces non semper esse fidissimos, brevi perspicientes, rationem longe a fallacia remotiorem adungere

---

(b) Vid. BUDDEUS *de Atheismo & Superstit.* c. III. §. 5.

gere iis cœpere. Sed sicubi de hujus etiam dominæ erroribus hic illic conspicuis fuit persuasum, limites, ultra quos ipsi non liceret imperium exsequi, præscripserunt, latiores pro diverso cujusque judicio vel arctiores. PLATO igitur voluit mentem (τον νεν) esse rerum judicem, ratione (τω λογω) utentem, solamque cui crederetur idoneam. Rationem autem duplicem esse statuit, vel *δοξασικον* s. *opinatricem*, qua τα πραγματα αισθητα s. *res sub sensus cadentes* percipiuntur, vel *επισημονικον*, qua intelligibilia comprehenduntur: in illa quanquam judicium fit, tamen ob hebetudinem & tarditatem sensuum non esse judicium veritatis, sed *opinionem* (δοξαν); in animi notionibus atque rationibus solis *scientiam* (επισημην) obtinere (c). ZENO sapientem non opinaturum pronunciavit, h. e. non assensurum nisi percepto s. *Φαντασια καταληπτικη*, quam definivit την απο τε υπαρχοντος κατα αυτο το υπαρχον εναπομεμαγμενην και εναποτετυπωμενην, οια ει αν γενοιτο απο τε μη υπαρχοντος, *impressam atque expressam ab eo quod est, prout est, qualisque nunquam fieri possit ab eo quod non est* (d). ARCESILAS rejectionem quidem opinionationis auctorita-

A 2

tem-

(c) Vid. CICERO *Acad. I*, 8. Cfr. PETRI VALENTIÆ *Academic. I*.

(d) Naturam phantasie comprehensivæ ipse Zeno, ut ait in *Lucullo cap. 47*. CICERO, *gestu conficiebat: nam cum extensis digitis adversam manum extenderat, Visum, inquietabat*, hujusmodi est; *deinde cum paulum digitos contraxerat, Assensus hujusmodi: tum cum plane compresserat, pugnumque fecerat, Comprehensio-*

temque phantasiæ comprehensivæ probavit; opposuit autem Zenoni nihil esse quod percipi possit s. acatalepsiam, adeoque celebris illius εποχης της διανοιας in Scholam Platonis investæ, auctor extitisse fertur (e). Idem ferre sentiebat CARNEADES, & nova post eum Academia; cui quia multa cum PYRRHONE sunt communia, brevem Scepsæos, vehementer partim laudatæ, partim contemtæ, partim asperius castigatæ atque quasi proscriptæ, descriptionem exhibere non a re erit alienum: eoque id minus, quo inde clariora evadunt solutuque faciliora, quæ a celebratissima dubitationis schola mutuata, subdole licet sæpe ob odiosum sectæ nomen fucata, in arenam protraxerunt recentiores nonnulli miraculorum everlores.

A Dogmaticis omnibus facile dignoscuntur Sceptici principe sua enunciatione seu πρώτω ψευδει, qua nullum omnino admittebant veritatis criterium, eo usque in dubiis quaquaversus ferendis pertinaces, ut ne demonstratis quidem mathematicis (f) aliquam concede-

---

nem illam esse dicebat. Qua ex similitudine etiam nomen ei rei, quod antea non fuerat, καταληψιν imposuit. Cum autem levam manum pugno admoverat, & illum pugnum arte vehementerque compresserat, Scientiam talem esse dicebat, cujus compotem nisi Sapientem esse neminem.

(e) Cfr. PETRI VALENTIÆ Academic. II. & IV.

(f) Cfr. SEXTUM EMPIRICUM adv. Geometras & Arithmeticos, s. adv. Mathematicos libb. III. & IV.

cederent certitudinem, quam cæterum iis summam tribuere consuevit omnis ætas; adeoque superstitione in disputando religiosi, ut verum quid esse licet plane non negarent, veritatem tamen in profunda velut voragine abstrusam, a se vertigine nescio qua insanabili correptis atque titubantibus sibi visis, adiri decernique non posse, præfracte urgerent. Cui rei, hominibus equidem incredibili, fidem facere conabantur, contorquendis fere in modum sequentem sophismatis: Controversia, inquiebant, inter Stoicos aliosque nonnullos, *Xeniadem* v. gr. & *Xenophanem* mota, an quæ sit veri falsique regula? aut dijudicari potest, aut non potest. Si hoc, in sempiternum cohibeatur necesse est iudicium; sin illud, opus est criterio ad quod quæstio dijudicetur. Quum autem gratis nihil accipi debeat, idem criterium demonstrabitur primum; quæ rursus demonstratio criterio in antecessum demonstrando eget. Quare aut vitii argumentationis (*circulum* vocamus) Dogmaticos arguerunt, aut identidem percontando, fracta tandem adversariorum patientia, sineque igitur responsionibus imposito, sibi victoriam vindicarunt (g). Sed & aliam minus aculeatam, ad tria Dogmaticis probata *κριτηρια* (videl. τοῦ ὕφ' ἧ ἀπο τοῦ ἰσθμοῦ ἢ τοῦ δι' ἧ ἀπο τοῦ νοῦ ἢ τοῦ κατὰ τὸ φαντασίαν) oppugnanda, viam ingressi sunt. Asseverabant veritatem non cognosci, nisi

(g) Vid. ID. *Pyrrhon. Hypotypof. lib. II. capp. 4. & 9.*

id quod eam cognoscit, comprehendatur: quoniam vero de definiendo *homine* inter Philosophos, alios suam ignorantiam verbis, alios irritis moliminibus fassos (h), minime convenerat, *eum* neque comprehendi posse concludabant. *Sensus*, quos ejusdem rei objectæ imagines diversas sæpe præbere observaverant, *intellectum* atque *phantasiam*, similiter respuerunt; quæ uberiorius ex suo reconditorio sunt promenda (i).

Ob hanc igitur ubique deprehensam rationum oppositarum æqualitatem (*διασθενειαν των αντικειμενων πραγµατων*), animum suum *παθει* quodam (nam *δογµατα* recusarunt), *αφασια* nimirum, qua nihil unquam

---

(h) Socrates enim se dixerat *nescire utrum ipse homo, an alia quædam magis quam Typhon multiplex fera esset*, η αλλο τι θηριον Τυφωνος πολυπλοκωτερον. Democritus imperite (SEXTI sunt verba) docebat *ανθρωπον ειναι ο παντες ιδμεν*, idiotarum more, velut notissimam rem, quam ipse nescivit, quamque cognitu esse difficillimam præcepto: *Γνωθι σεαυτον*, pronuntiaverat Pythius, proponens. Epicurei *δεικτικως* hominis effinxerunt notionem, eum dicentes *τοιςτοι μορφωµα μετ' εµψυχιας*, obliti non perinde esse, quodcunque ostenderent *μορφωµα*. Stoici definierunt *ζωον λογικον, θνητον, νε και επιστηµης δεκτικον*, & Plato: *ζωον απτερον, θπτεν, πλατυωνυχον, επιστηµης πολιτικης δεκτικον*, *accidentia (τα συμβεβηκοτα)* hominis, non hominem sic describentes. Vid. SEXTUS l. c. cap. 5. & *adv. Logicos lib. I. sect. 263. seqq.* edit. J. A. FABRICII Lips. 1718. fol.

(i) *Id. Pyrrh. Hypot. lib. II. c. 6, 7.*

quam negarent, nihil affirmarent, affici profitebantur; cujus etiam significandæ gratia variis utebantur symbolis (CICERONI notis): v. gr. ε μαλλον, h. e. ε μαλλον τοδε η τοδε, ανω η κατω εδεν ορισειον ενδεχεται και ει ενδεχεται f. ενδεχεται μη ειναι επεχω f. ει εχω ειπειν τινι χρη των προκειμενων πισευσαι, η τινι απισησαι; παντι λογω λογος ισος αντικειται, cæt. (k). Sed tantum de scepticis antiquis dixisse sufficiat, quos miraculorum momentum allevare non quidem negamus, sed nec urgemus, cautione eadem ac supra de Atheis freti.

§. VIII.

Rectius ea Stoicis inuritur nota, qui duo esse dixerunt divinationum genera, particeps artis alterum, alterum naturale. Illud conjectura notatisque signis efficiebatur, ut in extispiciis, fulgurum & ostentorum astrorumque motus interpretationibus, fortibus, auguriis & ominibus. Hoc concitatione quadam animi instinctuque divino & afflatu fundebatur, ut in somniis, & vaticinationibus per furorem. Veritatem utriusque comprobare judicabantur communis civitatum atque hominum consensus, & exempla prædictionum atque præsentionum, quas non Regibus tantum & privatis, ex barbaris, Græcis & Latinis omnis ævi populis, sed sapientibus etiam factas atque perceptas

---

(k) Id. *ib. lib. 1. c. 18. seqq.*

ptas secuti sint eventus indicati. Quarum nonnullas falso ostentari, alias obscuritate inexplicabili involutas reperiri, licet largirentur, tamen & multa vera contigisse contendebant, multoque plura esse eventura sperabant, si prudentia modo a consultoribus adhibeatur debita. Sic quum animus, qui cum innumerabilibus animis versatus, ab omni æternitate vixit, a societate & contagione corporis sevocatus, præteritorum meminere, præsentia cernat, futura prævideat; onustis autem cibo & vino, dormientibus, ea pars animi, quæ mentis ac rationis sit (docente *Socrate*), sopita langueat illæque duæ quæ voluptatum sint & irarum, exsultent immoderateque jactentur: corporibus ita affectis, omnia nobis visa, a mente ac ratione vacua sunt, perturbataque & confusa; integris vero ad quietem euntibus, vigens animus (a), & appropinquante morte multo etiam divinior, clara omnia & vera cernit. Divinationem esse hac etiam ratiocinatione efficiebant: *Si sunt Dii, neque ante declarant hominibus quæ futura sunt, aut non diligunt homines, aut quid eventurum sit ignorant, aut existimant nihil interesse hominibus, scire quid futurum sit, aut non censent esse suæ majestatis futura præsignificare hominibus, aut ea significare non possunt. Sed dili-*

(a) Quare apud CICERONEM *Divinat. lib. I. c. 38.* refel-
litur a Stoicis *Aristoteles*, eos qui *valetudinis vitio*
furerent, & *melancholici* dicerentur, habere aliquid in-
animis *presagions ac divinum*, censens.

❖) 9 (❖

diligant nos; probe perspiciunt constituta ab ipsis atque designata; nostra multum interest scire quæ sunt futura, quo simus cautiores; neque alienum ducunt a majestate, quum nihil beneficentiæ præstet, neque non possunt futura prænoscere. Significant ergo (b).

Adversus Stoicos egregia multa monuit TULLIUS, Academicorum more dialogis disputandoque rem disquirens (c). Divinationem omnem, rationibus partim philosophice saneque subductis, partim Sceptice a dissensu Philosophorum collectis (d), oppugnans (licet reipublicæ tamen causa constitutam, colendam censens): eam quoque videtur fustulisse, quæ ad miraculorum quoddam pertineat genus. Nihil quamvis pro certo definiamus, verba tamen sua ducimus apponenda: *Quicquid oritur, inquit, qualecunque est, causam habeat a natura necesse est: ut etiam si præter consuetudinem extiterit, præter naturam tamen non possit existere. Causam igitur investigato in re nova atque admirabili, si poteris. Si nullam reperies: illud tamen exploratum habeto, nihil fieri potuisse sine causa: eumque terrorem, quem tibi rei novitas attulerit, naturæ ratione depellito. --- Nihil enim fieri sine causa potest: nec quicquam fit, quod fieri non potest: nec si id factum est, quod potuit fieri, por-*

B ten-

(b) Cfr. IDEM *de divin. lib. I.*, ubi Stoicorum partes agit Quintus frater.

(c) *IB. lib. II.*

(d) *Ex. gr. l. c. capp. 49 — 51.*

tentum debet videri. Nulla igitur portenta sunt. Nam si quod raro fit, id portentum putandum est; sapientem esse portentum est. Sapius enim mulam peperisse arbitror, quam sapientem fuisse. Illa igitur ratio concluditur, nec id quod non potuit fieri, factum unquam esse; nec quod potuerit, id portentum esse: ita omnino nullum esse portentum (e).

§. IX.

Sed oculos jam ad eos conjiciamus Philosophos, qui rapido augescentis Christianæ religionis cursui, quem armis fasciumve & securium vi coërcere non possent, aggeres quasi quosdam argumentorum objicere sunt conati. Nata tum fere primo, saltem serio ventilari cœpta nostra quæstio, in scriptis antichristianis passim reperitur agitata; quorum quamvis etiam vestigia summo studio delendi, officium injungebat eorum temporum genius, impietatis paganicæ acerrimus osor, quædam nihilominus remanserunt, neque eæ molis prorsus contemnendæ, neque cæteroquin infimo loco habendæ reliquiæ, in diligentiorum Ecclesiæ vindicum (Apologetas dicunt) libris supersites. Quia igitur maxima pars perit, non ideo mox credendum existimo, simul & plurimas & splendidissimas religionis abolendæ causâ adductas rationes hodie ignorari. Nam & tum procul dubio eadem, quæ nunc late fer-

---

(e) l. c. cap. 28.

pit, apud adversarios viguit consuetudo, res semel jam prolatas, placitas maxime vel ob singularitatem, vel applausum vulgi optimatumve, vel eruditionis aliquam speciem, mutata quasi vocis modulatione recantandi, vel eadem plane, cogente ingenii tarditate, identidem repetendi. Cæterum tam fervido in religionem suam amore tantaque in ea defendenda confidentia agebantur doctores Ecclesiastici, ut argumentum adversariorum aliquod notatu dignum, intactum dimisisse vix sint credendi.

Inter eos, quorum hodie supersunt syllogismi, in Christianismo recens surgenti suffocando fatigentes Philosophos, eminet CELSUS, Epicureus (a), *λογος* *Οικαλιππος* ab ORIGENE in VIII. speciatim eo spectantibus libris refutati, Auctor; acutus, neque indoctus, sed valde ut videtur in assertis inconstans. Primum velut fictitiam perstringit de Salvatoris miraculis historiam, priscorum fabulis, Perseo, Amphioni, Aeaco,

B 2

Mi-

(a) Epicureum ipse dicit Origenes. Platonicis autem sequioribus s. Eclecticis annumerandum haud improbabiler censet Ill. MOSHEMIUS in *praefatione* ad Germanicam suam Origeniani contra Cellum operis versionem. Pro Origenis sententia pugnant Eruditi plurimi, ducti praesertim eruditionis celeberrimi Viri fama, & maxime adversus MOSHEMIUM aciem instruit Cl. BRUCKERUS *Hist. Crit. Philol. T. II. pagg. 604. seqq.* & *T. VI. pagg. 395. seqq.* Videtur adhuc lis iudicem desiderare, concedente Bruckero. (b)

Minoi, divinam originem tribuentibus, æquiparata (b). Deinde, age, inquit, credamus hæc ab eo gesta, --- communia sunt facta cum præstigiatoribus non minora miracula pollicentibus, cumque Aegyptiacis circulatoribus, paucis obolis mirificas illas artes venditantibus, & ex hominibus daemonia profligantibus, morbos exsufflantibus, animas heroum evocantibus, cænarumque sumptuosarum & eduliorum opipararum, inanem speciem exhibentium animantiumque spectra, quæ moveri videantur, cum non moveantur revera. Ergo quia hæc illi faciunt, credendum est nobis illos esse Dei filios? An potius dicendum has esse artes hominum nequam & infelicium? (c). Alias rursus, fidem historicam tollere non ausus, magicis artibus, non divina virtute, S. Salvatorem, ex Aegypto scil. peritum mirificarum ejus gentis artium reversum (d), miracula edidisse calumniatur. Quin & Christianos, magistrum imitatos, magiam (quam in rudes & male moratos homines aliquid valere, in Philosophia autem studiosos, salubri victus ratione munitos, nihil habere virium, a Dionysio quodam musico Aegypto, familiari suo didicerat), exercuisse, effigibus Daemonum, & in vestibus, numeris, lapidibus, plantis, radicibus

---

(b) ORIGENES *l. c. lib. I. c. 23. & lib. I. c. 33.* Versione ator Latina satis incomta SIG. GREENII, edit. Basil. 1571. fol.

(c) *Ib. lib. II. c. 34.*

(d) *Ib. lib. I. c. 21.*

cibus, diversi generis amuletis (fictis, pictis, sculptis?), cæter. usos, eo certior tradit, quum & ipse se apud presbyteros volumina, barbara continentia dæmonum nomina atque præstigias, vidisse testetur (e). Ob arcanam præterea magicarum artium scientiam, hominem sibi videri non debere eximium, monet, quum eo etiam respectu sapientiores sint serpentes & aquilæ. Quos nosse multa adversus morbos cæteraque mala remedia, & lapillorum quorundam, pro amuleto nidis ad tuendam pullorum incolumitatem infertorum, virtutes: quos lapillos homines nati non parum suis accessisse facultatibus putent, modestus scilicet docet (f). Qua igitur re considerata, irrisurus, in aliam partem tela vibrans, O lucem & veritatem! exclamat; suis verbis suaque voce profitetur (Jesus), quemadmodum vestræ scripturæ testantur (Matth. VII: 22; XXIV: 24), adventuros ad vos alios quoque cum similibus præstigiis homines maleficos & præstigiatores. Et Satanam vocat quendam, qui harum erit auditor artium. Atque ita ne ipse quidem inficiatur, ista nihil divinitatis habere, sed esse maleficorum opera, & veritate cogente suas simul & aliorum artes detexit. Annon igitur miserabile est & indignum, ex iisdem operibus hunc quidem Deum, alios vero præstigiatores existimari! Cur enim ex hujusmodi artibus conjecturam sumentes, potius malos credamus, quam hunc, vel ipsius testimonio? Certe ipse fassus est hæc non tam di-

B 3

vincæ

(e) *Ib. lib. VI. c. 18.*

(f) *Ib. lib. IV. c. 30.*

*vincæ naturæ, quam impostorum & sceleratorum hominum esse indicia (g). Exemplis etiam spretorum Δαυαταργ-
γών (quos pro veris habuisse videtur) Ethnicorum com-
plurium, luculenter commonstratum putat, miraculis
non esse multum tribuendum auctoritatis: Aristei v. gr.
Proconnessi, rebus humanis exempti, rursusque manifeste
conspiciendum se præbentis, --- etiam post interminatio-
nem Apollinis, qui eum pro Deo coli a Metapontinis iussit,
a nemine Dei crediti; --- Abaridis Hyperborei, cum sa-
gitta ejaculata lati per aërem; --- Clazomenii, cujus ani-
ma sæpe relicto corpore oberravit nuda; (h) &c. Idem
tamen alibi, sui non memor, vel potius partium nimis
studiosus, amplo laudum apparatu prosequitur Oracu-
la Pythia, Dodonea, Branchidarum, Ammonis, alia-
que partim prophetarum ac prophetidum, partim aliorum
afflatorum tum virorum tum mulierum, fatidica voce ea
canentium, quæ e Deorum adytis hausserunt; & victima-
rum exta, deorum oblatas species, cæt. quæ exscribe-
re piget (i).*

Sequitur JULIANUS Imp., cujus tres *adversus E-
vangelia & Christianorum religionem* libros, (narrante
CYRILLO (k), acri eorundem reprehensore magnæque
simul

(g) *Ib. lib. II. c. 38. cfr. lib. VI. c. 19.*

(h) *Ib. lib. III. c. 8.*

(i) *Vid. l. c. lib. VI. c. I. & lib. VIII. c. 16.*

(k) *Vid. epistola qua suum ὑπερ τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐαγγέλι-
ου θεσηκείας πρὸς τὰ τὰ ἐν ἀθέοις Ἰβλιανῶν ὄπυ, Theodosio
dicavit. Ad manus est versio latina PETR. CANISII
edit. Opp. O. Colonia 1546. fol.*

simul partis conservatore), tanta orationis rationum-
que gravitate, ut carpi nunquam possent, esse instru-
ctos, gloriabantur *superstitiosi* s. gentilismo dediti. Hic
quum, ut ipse præ se fert, decrevisset *cunctis mortali-
bus exponere causas, quibus Galilæorum eruditionem* (di-
sciplinam), *figmentum hominum malignitate compositum,*
nihil quidem divinum habere, sibi persuasum esset; scom-
mata eum in finem, ita ferente mordaci vel satyrico in-
genio jactavit, quæ quia aures polluerent, se jam præ-
teriisse testatur CYRILLUS (l), solisque argumentis in-
sistere: Quæ tamen turpia ejus indolis expressa reli-
querit, eo lubentius negligimus, quo certius nostræ
non sint disquisitionis. Sed dicens Julianus, *a Paulo*
Ap. omnes magos & impostores, qui ubique terrarum sint,
excelli (m); & causam defectus oraculorum redditu-
rus, *ea per se nasci, temporumque circuitu ab alia ad a-*
liam gente migrare, atque misericordem nostrum domi-
num & patrem Jovem cogitantem, ne omnino communitio-
ne deorum privaremur, dedisse nobis per sanctas artes con-
siderationem, qua in rebus necessariis sufficiens habituri es-
semus subsidium (n), pronuncians: turpem superstitio-
nem luculenter prodidit. Item: *memoratu dignum ni-*
hil gessit Jesus, inquit, nisi quis claudos & cæcos sana-
re, Dæmonumque agitationibus obtestando mederi, in
Beth-

Beth-

(l) *Contra Julianum* ab initio lib. II.

(m) *Ib. lib. III. fol. 186. D.*

(n) *Ib. lib. VI. fol. 212. C.*

Bethsaida & *Bethania viculis*, maxima opera putet, docere voluit, aut similia magicis aliisque quibuscunque artificiis effici posse, aut a populo barbaro, fallaciarum inexperto, astutis præstigiatoribus magnum nomen facile addi (o). Numæ vero leges atque statuta, a Jove orbi esse data, ex inspiratione divina per Sibylam, ex apparentia capitis in galea cristæ, ex anciliis de caelo lapsis, sua adhuc ætate in templo Martis servatis (pignore sic a Jove dato, non verbo, sed re, se civitatem Romanam perpetuo protecturum), rem manifestissimam judicat (p). Ethnicamque religionem (beneficam, utpote divinam), homines & circa animam & circa corpus ac externa beare, ut fidum idolorum cultorem decet, lectorum inculcat animis; qua propterea relicta, ad peregrina atque pessima videntes, vehementer carpit Apostatas. Nam sanat corpora nostra, ait, *Aesculapius*, erudiunt animas *Musæ cum Aesculapio* & *Apol-*

-
- (o) *Ib. lib. VI. fol. 210. D.* Græca Juliani verba, aliter &, ut videtur, non prorsus congrue, explicata, exhibet HUETIUS (*demonstr. Evang. Prop. IX. cap. 39. II.*): *εἰ μὴ τις οἰεταὶ τὰς κυλλὰς καὶ τυφλὰς ἰατῆσθαι, καὶ δαιμονωντὰς ἐφορῆζειν ἐν βηθζαῖδα καὶ ἐν βηθανίαι ταῖς κωμαῖς, τῶν μεγίστων ἐργῶν εἶναι.* Visionibus autem, & nugis magorum anilibusque variis captum fuisse Julianum, ingentique igitur semper impostorum turba circumdatum, quin & ipsum his artibus earum magistros superasse, ex veterum narrationibus tradit BRUCKERUS *l. c. T. II. pag. 299, 301.*
- (p) Vid. CYRILLUS *ib. lib. VI. fol. 211. C.*

polline, & eloquente Mercurio. Mars & Bellona in præliis simul certant. Vulcanus artes perficit & distribuit. Pallas cum Jove, virgo sine Matre, nobis præsidet. -- Me certe sanavit sæpe Aesculapius agrotantem, subministrans remedia; horum testis est Jupiter &c. (q).

S. X.

Solenne insuper, ut paucis me expediam, fuit Ethnicis, Deorum, Philosophorum, Magorum, similitumque portentosa opera, vel ab ipsis ex instituto ficta, vel antiquæ jam fallaciæ vestigia, majoribus bona fide accepta &, velut cœlestis gratiæ documenta, puerorum memoriæ religiose infixæ, Ecclesiæ doctoribus turmatim objicere, quo ne iisdem, quibus hi sua defenderent castra, armis destituti viderentur. Beneficiis Deorum tumentem nuper vidimus JULIANUM. E Philosophis autem ob actiones, si diis placet, patratas singulares atque stupendas inclaruit PYTHAGORAS, ut Deus fere a discipulis cultus; cujus rei testimonia sunt jurajuranda ad ejus, quasi alterius Jovis, nomen dari solita, proverbiumque vel ænigma, quod in ore ferebant: ανθρωπος διπλος εστι, και ορνις, και τριτον αλλο το γαρ τριτον Πυθαγορας εστι. Innumeræ de eo venditantur fabulæ: quod v. gr. in ursam quandam ferocissimam, a se comprehensam, pastam, adjuratam ne animalia læderet, tantum valuerit ut ea, recepta libertate, ne fe-

C

ram

(q) Id. ib. lib. VII. fol. 222, B.

ram quidem usquam invaderet; quod bubulcum jubens bovi edicere ut a fabis edendis abstineret, hoc autem cum risu respondente se linguam bovinam (βοϊσι λαλειν) nescire, ipse aliquid in aurem bestiae infusurraverit, quo facto ea, obtemperans dicto, mox abscesserit, & ad tardum usque senium interdictum Pythagoræum pie observarit; quod multis in memoriam revocaverit vitam, ab animabus ipsorum, antequam istis corporibus alligarentur, actam; quod signis certissimis se ostenderit, Euphorbum Panthi filium olim fuisse; quod a Caucaſo fluvio, præteriens, clara voce salutatus fuerit; quod duobus uno eodemque temporis momento locis præſens, amicos utrobique sit allocutus; quod Abaridi Hyperboreo aureum sibi esse femur monstrarit, cæt. quæ a PORPHYRIO & JAMBlichO collecta exstant (a).

The-

(a) Prodigijs bene multis enumeratis adjiciunt ambo hi scriptores: *μυρια δέτετρα θαυμαστοτερα και θειοτερα περι τ' ανδρος ομοιος και συμφωνος ειρηται.* in reliquis etiam, & ad verbum sæpe, nescio quo casu consentientes. Sed junior erat JAMBlichUS. — Pythagoram autem fuisse ex mendacijs, infania & stolidissima superbia compositum, delectaque ejus (conspicua in *auris carminibus*, quæ quidem Pythagoræ non sunt, sed a discipulis conservata exigua tantum *ζωπυρα αυτης της φιλοσοφίας*, vid. PORPHYRIUS *vita Pythagoræ* pag. 208. ed. Holstenii Cantabrig. 1655. 80), pleraque obscura, inepta, superstitiosa, castissimoque Dei cultui & voluntati contraria, judicat HELVETIUS *libello de miraculis, quæ Pythagoræ, Apollonis Tyan., Franc. Assisio, &c. tribuuntur.*

Theurgias artes PORPHYRIUS quoque non aliis modo mandabat, sed in sua etiam esse potestate gloriabatur; Plotinum vero præceptorem laudabat ob intimam cum supremo Deo familiaritatem, & imperium in inferiores deos s. dæmones, quorum ope ac ministerio passim uteretur (b). Quin & JAMBlichopariter διδασκαλε θειο-
 τατε και θαυμασιε præconium tributum invenimus (c).

Sed celebratissimus præ cæteris fuit APOLLONIUS TYANÆUS, quem philosophastrum, in omnibus quæ unquam homini vel gratiam vel dignitatem atque famam concilient, virtutibus longe eximum sibi finxit

C 2

PHI-

(b) Vid. BRUCKERUS *T. II. pag. 228. seqq. 250. seqq.* PORPHYRII s. MALCHI (quod a patre Phœnicio impositum erat nomen, unde Græce & Πορφυριος & Βασιλευς dicebatur) κατὰ χειριστιωνων λογοις le, scripta opposuerunt præcipue Methodius Patarensis, Eusebius Cæs., & Apollinarius Laodic. Sed perierunt cuncta: illius quidem opera, imperatorum edictis suppressa, horum, iniquitate temporis deleta. Fuisse autem PORPHYRIUM, Philosophum κατ'εξοχην dictum Christianorum infensissimum hostem, haud obscure indicant Patres, eum vix sine execratione commemorantes. Ex iis quæ hic illic occurrunt, laudatorum celebris viri λογων frustulis, hoc loco observandum nihil ducimus, nisi forte quod narrante HIERONYMO, *miracula ad SS. Martyrum sepulturas edita, demonum præstigias vocaret.* Cfr. HOLSTENIUM *de vita & scriptis Porphyrii capp. II. VI. X.*

(c) Vid. BRUCKERUS *l. c. T. II. pag. 264 seqq.*

PHILOSTRATUS, ineptus licet adeo fabulator, ut nisi se veracem affirmasset, mendacium dissimulare noluisse ferre nobis credatur (d). Tanta etiam quadam in rebus gestis, fatisque, præsertim faustioribus, cum S. Salvatore similitudine hunc superstitionis & gentilismi instaurato-

rem

(d) Et quantam, quæso, fidem meret PHILOSTRATUS, jam ut argumentum fileam ab innumeris, quibus scætet *vita Apollonii*, ineptiis facile ducendum! Vixit C circiter post Apollonium annos. Ipso fatente, maxime sequitur *Damidem*, qui Apollonii discipulus itinerumque comes, facta, placita, dicta, & prædicta ejus omnia descriperat. Cujus autem viri commentarios (quos præter Philostratum nemo ex antiquis vidit), nescio ubi latentes, usque ad Philostrati tempora ignotos, cognatus quidam Damidis, idem ipse Philostrato ignotus, Juliae Severi Augusti conjugis notos fecit; quæ dicendi artis studiosissima scæmina, Nostro in mandatis dedit, ut eos, parum diserte exaratos refingeret, cura elocutionis habita. Vid. *Id. l. c. lib. I. c. 3.* In Aegis ab heroe suo gesta hausit ex libro Maximi cujusdam Aegiensis, qui teste Eusebio, *paucis singularia quædam Apollonii facta* literis consignaverat. Mœrægenis autem aliquam rationem haberi prohibet, *ib.*, quia *multa de Apollonio perperam tradidisset* (ita *πολλά δε των περι τον αυδα αγνοουσαι* explicat OLEARIUS in *diss. de Apollonio*); merito, quia testante ORIGENE *lib. adv. Celsum VI*, circulatorum versutissimum Apollonium esse putasset. Cfr. OLEARI *præf. ad Philostr. vitam Apoll.* & *dissertat. de Apollonio*; J. L. MOSHEMII *observat. Sac. & Histor. critic. lib. I. c. 6. §. IX, X.*

rem suum donavit, ut valde sit probabilis suspicio, eum scribendo idem intendisse, quod dein pro virili, irrito quanquam labore, in *λογω Φιλαλιθει* perficere conatus est HIEROCLES, Apollonii panegyricus, Christianæ videl. religionis irrisionem & exhibilationem. Sic v. gr. in lucem nondum edito Apollonio, matri gravidæ spectrum quoddam apparens, se Proteum *πολυμορφον*, Deum Aegyptium, ex ea nasciturum nunciavit; ipse *Apollonius* se, sine præceptorum auxilio, omnes linguas & ea quoque, quæ silentio homines premunt, didicisse ac nosse jactitavit, ut Deum etiam & Regem se adorari passus; reus factionis & impietatis, causam iudice Domitiano Imp. dicturus, sententiis quibusdam S. Evangeliorum similibus (superba tamen & seditiosa voce) prolatis, repente disparuit, & amicis, per tres dies invisus, iterum se obtulit, manusque prehendere suas iussit, ut vivum se esse iis persuaderetur, cæt. Sed sub laudum atque prodigiorum larva, pelucet histrionis ingenium (e); nos lectorem, cui nugis

C 3

fatiari

- (e) En tamen, ne quid desit, pauca modesti honestique animi indicia! *Quando disputabat* (Laudatoris sunt verba) *ὡςπερ εκ τριποδος, οιδαι, ελεγε, και δοκει μοι, και ποι φερεσθε; και χει ειδηναι, probe scio, ita censeo, quorsum feremini?* (scil. audaces, qui mecum, tanto viro, Deo, Rege, disputare non dubitatis) & *oportet scire* (me videl. in errorem nunquam incidere), *lib. I c. 17.* Interrogatus quonam pacto sapientem disputare fas sit? *ὡς νομοθετης, ut legislatorem,* respondit, *ibid.* Ad urbem Zeugmatis appulsus, publicano quid adve-

fatiari volupe erit, remittimus ad PHILOSTRATUM, ejus indolis dapibus onustum: inde vadens, si ultro hæreat, adire velit EUSEBIUM, Hieroclis flagellum, rogamus.

Alios etiam plurimos portentorum artifices produxerunt; quod vel ex loco ARNOBII supra p. I. pag. 19. not. d. citato, patet. Nominati ibi Zoroastres (f),

Da-

---

heret querenti, regessit: *adveho temperantiam, justitiam, virtutem, continentiam, fortitudinem, tolerantiam*, multa eaque foeminei iidem generis connectens nomina, lib. I. c. 20. Invaserat pestis Ephesum; Apollonius ad medendum accersitus, *bono animo effrote*, inquit, *cras tabem sistam*. Omnis igitur ætatis homines ad theatrum duxit, ibique senem mendicum visum, facie squalida, pannis obsitum, undequaque circumcingi & velut diis inimicum lapidibus obrui iussit. Renuerunt Ephesii, ad naturæ humanitatisque jura provocantes; sed institit Medicus ille, animosque tandem, infortunio jam mollitos iratique numinis timore, pro arbitrio flexit atque permovit. A cadavere lapidibus ablatis, canis, forma molosso similis, magnitudinē maximo leoni æqualis, apparuit; mendicus evanuerat, lib. IV. c. 10. Quid plura? Spero me lectores omnis plane judicii expertes non habiturum.

(f) Quis hic fuerit, *Zoroastres* a Græcis corrupte dictus, ab Orientalibus varie זוראשט, זוראשט, זוראשט vel זוראשט, *Zardast*, *Zerducht*, *Zoraducht*, *Zerducht*, car., cognomineque זוראשט vel רר *docti* vel *sapientis* insignitus; unde nomen desumptum, an unus tantum

*Damigero, Dardanus, Velus, Julianus (g), & Babu-
lus.*

fit hoc nomine celebratus, quando vixerit & unde ortus? infinita sunt disputata, quibus diu immorari non licet. Maxime visa est quæstio de multitudine Zoroastrum a vera lectione ac distinctione verborum Arnobianorum pendere. Tres igitur Salmasio nascebantur, qui ita laudatum exhibet locum: *Age nunc, veniat, quæso, per igneam zonam Magus, interiore ab orbe Zoroastres, Hermippo ut assentiamur auctori, Bactrianus. Et ille conveniat, cujus Ctesias res gestas historiarum exponit in primo, Armenius Hostanis nepos; & familiaris Pamphilius Cyri.* Ursinus ex eadem lectione duos numerat. Alii ita ut in nostro est exemplo, legentes, quatuor Arnobio commemorari judicant, inter quos STANLEJUS, qui tamen corrupta esse ultima verba & sic restituenda: *Armenius Hostanis nepos & familiaris: Pamphilius Erus;* censet, quintumque superaddit Proconnesium, PLINIO (hist. M. lib. XXX. c. I.) cognitum; vid. EJUSD. *hist. Philos. Orient. l. I. c. 2.* Unicum fuisse docet THOM. HYDE (*hist. relig. veterum Persarum & Magorum, cap. XXIV.*), qui ex Orientalium omnium consensu, regno Darii *כושטא* vel *כושטא* *Kbusch-rass* s. Hytaspis, in Persia floruit, Astrologiæ judicariæ peritissimus. De quo suo parente vana innumera atque ridicula garrunt Magi: v. gr. eum, ære liquido in corpus suum effuso, incolumem mansisse, vid. HYDE pag. 316; equo regio, *cujus omnes quatuor pedes in ventrem detracti erant, ita ut in terram delaberetur*, sanitatem restituisse, *ib. p. 321. seqq.* (his pagellis longior legitur insulla de equo fabula. Cui igitur placeat Hybrum l. c. consulere, eum docebit

Ius. Verum quis singulis sufficiet? Nos ex fontibus his Veterum turbidis satis jam haustum esse putamus; ad Recentiorum vero aliquanto limpidiores jam accedere vetat nostra ad Pindum tendens properantia.

auctor libri cujusdam *Schábna-ma-nefr*, quam nefarias innocentissimo *Zerduſcht* struerent insidias Sapientes, sui inimici; sapientum scil. pacem saepe disturbat invidia; quam sancte ille, in vincula coniectus, *nihil comedens maneret, unoque pede stans, Deo laudes diceret*, rel. rel.; Regis, vi-
no nimirum in antecessum potato, per trium *ὑποθημεων* spatium sopiti, animam in Paradisum duxisse, salvamque visis amoenissimis illis campis reduxisset; Gjamaspi, cum odore e rosa percepto, plenam omnium & factorum & futurorum scientiam dedisset; tertio cuidam immortalitatem; quarto corpus aeneum, vulneribus non obnoxium, *ib. p. 324; cæt.* — Quid? quod vates idem erat divinus, sic tradente auctore libri Arabici *אלטפוליה* *Evangelii infantie* apocryphi: *וכאנלסא נתלד הרב יסוע פי בית להם* עליו עהר מורדיו אלמלך נד' כגוס ואפוא מן אלמשרק *cum tempore Herodis Regis, Bethlehemi nasceretur dominus Jesus, ecce! venerunt ex oriente Magi Hierosolymas, prout praedixerat Zoradascht, cæt. vid. p. 16. edit. HENR. SIKE*, qui in notis nonnulla ejusdem farinae ex *Abulfaragio* allegavit, (g) *Julianum* Chaldæum manu lapidem divisisse, a quibusdam *glorioso jactari* audivit *SOZOMENUS hist. lib. l. c. 17.* Eundem scripsisse de Dæmonibus libros IV, phylacteria pro singulis humani corporis membris continentes; filiumque habuisse *Julianum Theurgum*, theurgicæ scientiæ mysteriorum itidem scriptorem, (quem Romanis imbre subito conflato sitim extinxisse rumor olim fuit incertus), auctor est *SUIDAS*.